

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Internet World Stats [Електронний ресурс] / Internet World Stats // internetworldstats.com – 2014. – Режим доступу : <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>. – Internet usage statistics.
2. Міжнародний бізнес : підручник [Вергун В.А., Ступницький О.І., Кредісов А.І.] ; за ред. проф. В.А. Вергуна. – К. : ВАДЕКС, 2014. – 810 с.
3. Примак Т.О. Маркетингові комунікації : навчальний посібник / Т.О. Примак. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 280 с.
4. Меркатор. Теория и практика маркетинга [Ландреви Ж., Леви Ж., Линдон Д.] ; пер. с франц. – М. : МЦФЭР, 2007. – 664 с.
5. Блайд Дж. Маркетинговые коммуникации: Что? Как? И Почему? / Дж. Блайд ; пер. с англ. В. О. Шагоян. – Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2004. – 368 с.
6. Закон України про рекламу від 03.07.1996 № 270/96.
7. Современная реклама / [Уильям Ф. Аренс, Михаель Ф. Вейголд, Кристиан Аренс] ; пер. с англ. В. Кузина. – М. : Эксмо, 2011. – 880 с.
8. Garth Jowett and Victoria O'Donnell. Propaganda and Persuasion [Електронний ресурс] / Garth Jowett and Victoria O'Donnell // sttpml.org – 2014. – Режим доступу : <http://sttpml.org/wp-content/uploads/2014/07/propaganda-and-persuasion.pdf> – Propaganda and Persuasion.
9. Webster's Dictionary. PR [Електронний ресурс] / Webster's Dictionary // webster-dictionary.org – 2014. – Режим доступу : <http://www.webster-dictionary.org/definition/pr>. – PR.
10. Solis B. The definition of social media [Електронний ресурс] / B. Solis // – webpronews.com – 2007 – Режим доступу : <http://www.webpronews.com/blogtalk/2007/06/29/the-definition-of-social-media>. – The definition of social media.
11. Odden Lee. What is Content? Learn from 40+ Definitions [Електронний ресурс] / Lee Odden // toprankblog.com – 2014. – Режим доступу : <http://www.toprankblog.com/2013/03/what-is-content/>. – What is Content?
12. Boyd, Ellison, Nicole. Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship [Електронний ресурс] / Boyd, Ellison, Nicole // Journal of Computer – Mediated Communication. – 2008. – Режим доступу : <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x/pdf>. – Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship.
13. Blood R. Weblogs: A History And Perspective [Електронний ресурс] / R. Blood // ejpost.files.wordpress.com. – 2000. – Режим доступу : <http://ejpost.files.wordpress.com/2010/08/weblogs-a-history-and-perspective.pdf>. – Weblogs: A History And Perspective.
14. Kaplan A., Haenlein M. The early bird catches the news: Nine things you should know about micro-blogging [Електронний ресурс] / A. Kaplan, M. Haenlein // Business Horizons. – 2014. – № 54(2). – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/escpexchange/kaplan-haenlein-the-early-bird-catches-the-news-nine-things-you-should-know-about-microblogging-7734698>. – The early bird catches the news: Nine things you should know about micro-blogging.
15. Webster's Dictionary. Podcast [Електронний ресурс] / Webster's Dictionary // webster-dictionary.org. – 2014. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/dictionary/podcast>. – Podcast.

УДК 336.71.078.3:339.0

Хвалінський С.О.*кандидат економічних наук,**старший науковий співробітник відділу макроекономічного регулювання та міжнародних економічних відносин Академії фінансового управління***УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Стаття присвячена визначенню напрямів удосконалення первинного фінансового моніторингу в умовах посилення впливу глобальної нестабільності на Україну. Окреслено ризики залучення банківських установ до легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. Надано рекомендації стосовно вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності фінансових установ з метою запобігання їх використанню як суб'єктів відмивання незаконних доходів.

Ключові слова: відмивання коштів, глобальна нестабільність, первинний фінансовий моніторинг, ризик легалізації коштів, високоризиковані операції.

Khvalinsky S.A. USOVERSHENSTVOVANIYE SISTEMY PERYVICHNOGO FINANSOVOGO MONITORINGA V KONTEKSTE GLOBALNOY NESTABIL'NOSTI

Статья посвящена определению направлений усовершенствования первичного финансового мониторинга в условиях усиления влияния глобальной нестабильности на Украину. Очерчены риски вовлечения банковских учреждений к легализации средств, полученных преступным путем. Предоставлены рекомендации относительно усовершенствования нормативно-правового регулирования деятельности финансовых учреждений с целью предотвращения их использования как субъектов отмывания незаконных доходов.

Ключевые слова: отмывание средств, глобальная нестабильность, первичный финансовый мониторинг, риск легализации доходов, высокорискованные операции.

Khvalinsky S.O. INITIAL FINANCIAL MONITORING IMPROVEMENT IN THE GLOBAL INSTABILITY CONTEXT

The article is devoted to defining areas of initial financial monitoring improvement in conditions of the influence of growing global instability on Ukraine. Risks of attracting banks to money legalization obtained by criminal ways are outlined. The recommendations of improving the financial institutions regulation to prevent using ones as subjects of laundering processes are defined.

Keywords: money laundering, global instability, initial financial monitoring, risk of money legalization, high-risk transactions.

Постановка проблеми. Легалізація коштів, отриманих незаконним шляхом, уже має глобальний характер і викликає стурбованість міжнародного співтовариства. Рівень тіньової економіки в Укра-

їні залишається високим, щорічний грошовий оборот в «тіні» сягає 350 млрд грн, що сприяє розв'язку організованої злочинності, підвищує кількість правопорушень, особливо предикатних, легалізації

незаконно здобутого майна [1, с. 251]. На макроекономічному рівні вплив відмивання коштів призводить, зокрема, до порушення економічної рівноваги між прибутками та видатками, між інвестиціями та заощадженнями, між кількістю грошей та рівнем цін тощо, створюючи диспропорції у фінансовій та грошово-кредитній сферах [2, с. 6]. Відмивання призводить до зростання соціально-економічної нерівності, безробіття і соціальної напруженості. Посилена глобальна нестабільність підвищує ризики відмивання та знижує і без того невисоку стійкість фінансового сектору України. Чинниками посилення глобальної нестабільності виступає, зокрема, військова агресія Росії, що стає ризиком світового масштабу. Військові дії на Сході стають потужним фактором дестабілізації фінансового сектору України. Вразливість до глобальних викликів посилюється складним економічним становищем, що вимагає значних кредитних вливань і, таким чином, виконання вимог кредиторів. Так, однією з вимог в рамках угоди «стенд-бай» (SBA) з МВФ є посилення протидії відмиванню коштів. Таким чином, в умовах фінансової і соціально-економічної турбулентності, яку переживає Україна нині, фрагільність фінансового сектору посилює ризик відмивання злочинних доходів. Ці обставини актуалізують питання вдосконалення системи протидії легалізації незаконних доходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми удосконалення системи протидії легалізації злочинних доходів займалися передусім такі науковці, як: О. Бережний, Т. Єфіменко, В. Каднічанська, В. Рисін.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати мету дослідження, яка полягає у проведенні всебічного аналізу ризиків відмивання доходів через фінансову систему України та наданні пропозицій стосовно підвищення ефективності національної системи фінансового моніторингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що протидія легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, має ґрунтуватися не лише на виявленні й розкритті вчинених правопорушень, але й на їх попередженні та зменшенні ризику скоєння. Цю функцію здійснює система попередження ризиків легалізації злочинних доходів (СПРЛ), авангардом якої є первинний фінансовий моніторинг (ПФМ). Оскільки банки є найбільш вагомими суб'єктами первинного фінансового моніторингу (частка повідомлень від банківських установ є домінуючою і сягає майже 97%), на їх прикладі і буде проаналізована робота системи [3].

Відмивання коштів з використанням банків є небезпечним явищем, оскільки використання ресурсів банківської установи з метою легалізації «брудних» коштів перетворює її на активного співучасника злочину і робить частиною кримінального світу, а зрощення кримінального і банківського середовища практично зводить до нуля будь-які спроби боротьби з організованою злочинністю. Заплямованість участю у легалізації коштів негативно позначається на ставленні до банку інших учасників ринку, регулятивних органів та звичайних клієнтів, знижує його конкурентоспроможність, призводить, щонайменше, до фінансових збитків, втрати репутації, а також може похитнути фундамент довіри до банківського сектору, знизивши таким чином фінансову стабільність країни (див рис. 1). Зважаючи на це, забезпе-

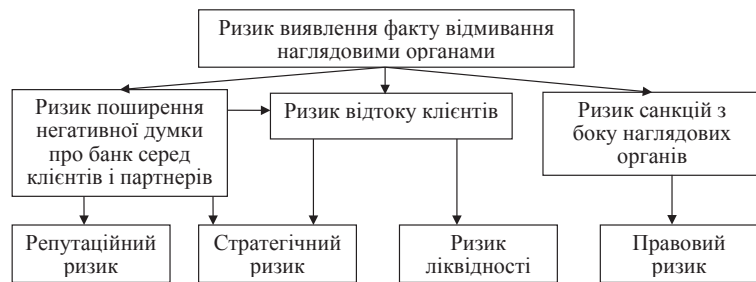

Рис. 1. Взаємозв'язок ризиків легалізації з іншими ризиками банку

Джерело: складено автором

чення ефективного ПФМ є важливим не тільки для окремого банку, але і для всієї банківської системи в цілому.

Фінансовий моніторинг в банках регулюється відповідно до Постанови Правління НБУ «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» від 14.05.2003 р. № 189. Відповідно до Положення, існує три типи ризиків використання послуг банку для легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму: ризик за типом клієнта, ризик за географічним розташуванням країни реєстрації клієнта або установи (географічний ризик) і ризик послуги (п. 1.2.). Водночас низка дослідників звертають увагу на те, що насправді ризиків значно більше [1; 4]. Поряд із ризиками зовнішнього середовища, слід звернути увагу і на ризики внутрішнього середовища. Перш за все є доцільність виділення такого виду ризику, як ризик порушення банком законодавства з питань фінансового моніторингу – невиконання обов'язків з протидії відмиванню доходів, установлених законодавством, чи наявність співробітників, які сприяють відмиванню доходів. Отже, ризик банку, пов'язаний із відмиванням грошей, можна поділити на два підвиди [1; 4]: ризик використання банку для легалізації злочинних доходів (ризик клієнта, географічний ризик, ризик послуги) та ризик порушення банком вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу.

При оцінюванні ризику порушення банком вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу враховуються ризик невиконання вимог законодавства, ризик сприяння відмиванню доходів працівниками банку та управлінські ризики [1]. Оскільки ст. 12 Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» не виписує чітких операцій, які повинні підпадати під моніторинг, і віддає прийняття рішень на розсуд відповідальної особи, більшість невеликих банків не переймаються виявленням відмивання, а з іншого боку, у самого банку можуть виникнути претензії до відповідального працівника, у разі втрати важливого клієнта [5]. Тому введення критеріїв оцінки інформаційної прозорості банку та періодичності зміни керівного складу персоналу банку надає змогу більш об'єктивно оцінювати ризики банку, що виникають у процесі запобігання легалізації коштів, отриманих незаконним шляхом [1; 4].

При оцінці ризиків порушення банком антилегалізаційного законодавства варто враховувати ймовірність проникнення кримінальних елементів до управлінського персоналу банку і можливості створення банку спеціально для прикриття незаконних об'єктів (кишенькові банки й банки-оболонки). Нижченаведена класифікація дає можливість комплексно оцінити ризик залучення банку до легалізації

доходів, а також згрупувати фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, що зумовлюють кожен із підвидів ризиків (рис. 2).

Запропонована класифікація може лягти в основу системи оцінювання ризиків, пов'язаних із відмиванням грошей в банку, що дозволить наглядовим органам виявляти проблемні фінансові установи.

З позиції окреслених ризиків проаналізуємо нормативно-правове забезпечення реалізації ПФМ у банківському секторі. Як вже зазначалося, основним документом, що регулює проведення фінмоніторингу в банках, є Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» від 14.05.2003 р. № 189.

У п. 1.2 Положення надано класифікацію пов'язаних з відмиванням ризиків банку, яка є дещо заплутаною, неповною (юридичний ризик згадується, але його поняття не розкрито) і абстрактною, що не дозволяє повною мірою оцінити ризики зовнішнього і внутрішнього середовища, з якими може зіткнутися банк у процесі проведення ПФМ. З метою вдосконалення нормативно-правового забезпечення проведення фінмоніторингу та покращення управління ризиками легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму пропонується внести такі правки до Положення.

Варто доповнити п. 5.10. Розділу V «Порядок ідентифікації клієнтів та вивчення їх фінансової діяльності» правом банку на витребування наступної інформації з підприємств (у т.ч. державної та комунальної власності): динаміки собівартості та цін на продукцію (послуги) підприємства протягом останнього року (для порівняння із середньоринковою на предмет завищення/заниження), середнього грошового обороту за день та за місяць (для виявлення операцій з нетипово великими обсягами коштів),

типів операцій підприємства (звернути увагу на відповідність операцій профілю підприємства, на наявність високоризикових операцій). Зазначена система індикаторів надасть не тільки вивченості у проведенні моніторингу кожної конкретної операції, але і дозволить полегшити роботу спеціалізованого органу фінансового контролю, скоротить терміни розгляду операції, а також уможливить попередню автоматизовану обробку операцій на предмет фінансового моніторингу.

Пункт 5.13. доповнити поняттям «операція з підвищеним ризиком відмивання коштів» (високоризикова операція) і віднести до таких операцій наступні: операції з дорогоцінними металами, цінними паперами, нерухомістю, земельними ділянками, зовнішньоторговельні операції (у т.ч. толінг) операції, учасниками яких є НПО (в т.ч. релігійні організації) та туристичні фірми. При виявленні таких операцій банки зобов'язані визначити їх зв'язок з профілем діяльності підприємства та враховувати їх при оцінці ризиків.

Водночас необхідно провести вдосконалення й небанківських елементів СПРЛ, оскільки посилення контролю тільки в банківській сфері спонукатиме злочинні елементи до активнішого використання з метою відмивання страхувальників, фондів бірж, ломбардів та інших суб'єктів небанківського фінансового сектору. Таким чином, пропонуємо декілька загальних рекомендацій щодо вдосконалення СПРЛ.

Відповідно до Постанови КМУ «Про порядок визначення країн (територій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, що здійснюють діяльність у сфері боротьби із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму» від 25.08.2010 р. № 765, перелік таких територій формується та після погодження з Міністерством фінансів затверджується Державною службою фінмоніторингу України (ДСФМУ). Наказом ДСФМУ від 01.10.2012 р. № 139 такими країнами визнано Іран та КНДР. Таким чином, фінансова установа, визначаючи географічний ризик клієнта, може звертати увагу лише на дві країни: Іран і КНДР. Водночас, згідно з інформацією з офіційного сайту ФАТФ, до країн, що не усувають або не відображають помітного прогресу в усуненні недоліків у законодавстві щодо протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму, відносяться Алжир, Еквадор, Індонезія і М'янма [6].

Крім цього, згідно зі ст. 15 Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» від 28.11.2002 р. № 249-IV, зазначено, що обов'язковому фінансовому моніторингу має підлягати переказ коштів на рахунок, відкритий у фінансовій установі в країні, в країні, що віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон. Перелік офшорних зон визначено згідно з розпорядженням КМУ «Про перелік офшорних зон» від 23.02.2011 р.

Рис. 2. Класифікація ризиків легалізації злочинних доходів у банківській сфері

Джерело: побудовано на основі [1]

№ 143-р. Водночас до їх переліку не входять такі країни (території), як Ямайка, Панама, Ірландія, Мальта, Мадейра, Люксембург, Ліхтенштейн, Кіпр, Ліван, Гонконг, Сінгапур, Тайвань, Філіппіни, Нові Гебриди, Французька Полінезія, Маврикій, які є офшорними зонами.

Таким чином, удосконалення потребує нормативно-законодавче забезпечення визначення географічного ризику операції при проведенні ПФМ, шляхом внесення вищезазначених країн до відповідних законодавчих актів.

Згідно з п. 1 ст. 15 Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму», встановлені нормативи обсяга фінансових операцій, перевищення яких є підставою для обов'язкового фінмоніторингу. На сьогоднішній день це – еквівалент 150 тис. гривень для звичайних операцій, та 13 тис. гривень для операцій, що проходять через гральні заклади та казино. Таким чином, обмеження стосуються видів діяльності підконтрольних об'єктів. Водночас, на нашу думку, необхідно передбачити преференції для об'єктів контролю з бездоганною діловою репутацією з одного боку і підвищення лімітів для ненадійних контрагентів. Такий селективний підхід до об'єктів ПФМ дозволить зосередити увагу наглядку на дійсно ризикованих клієнтах.

Згідно зі ст. 23 Закону, відповідальність за порушення законодавства можуть застосовуватися у вигляді адміністративних штрафів обсягом від 100 до 3 тис. неоподаткованих мінімумів доходів громадян (наразі це – від 1,7 тис. грн до 51 тис. грн), що покладаються на посадових осіб ПФМ за бездіяльність у сфері запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом [5]. На нашу думку, такий підхід є занадто м'яким, і пропонується встановлювати штрафи пропорційно сумі незаконних фінансових операцій.

У контексті гармонізації українського законодавства зі стандартами ЄС необхідно врахувати «Декларацію про запобігання злочинному використанню банківської системи з метою відмивання грошових коштів» від 1988 р., зокрема стосовно осіб, які займають високе політичне становище (особливо у країнах з розвиненою корупцією), оскільки публічні діячі можуть вдаватися до хабарництва чи розкрадання державного майна. Згідно зі ст. 1 п. 29 Закону, публічні діячі визначені як «фізичні особи, які виконують або виконували визначені публічні функції в іноземних державах», що звучує дію закону і допускає неоднозначні тлумачення [5]. Натомість до публічних діячів слід віднести осіб, що виконують або виконували публічні функції в Україні, і доповнити їх перелік наступними категоріями: члени представницьких законодавчих органів, зокрема, депутати місцевих рад усіх рівнів, мери міст, консули, керівники торгово-економічних місій, вищі партійні функціонери, релігійні лідери, керівники національних благодійних фондів, державні чиновники на керівних посадах, заступники та помічники вище перелічених осіб та члени їх сімей. З метою уникнення подвійного тлумачення і зловживання під час визначення публічної особи та встановлення контролю над фінансовими операціями, які вони здійснюють, на рівні Кабінету Міністрів необхідно передбачити створення та оприлюднення реєстру публічних осіб і наближених до них осіб з постійним його оновленням. Також пропонується внести зміни до Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 07.04.2011 р.

№ 3206-VI і передбачити протягом наступних п'яти років після відставки або після зняття з відповідної посади обов'язковість декларування доходів та витрат для публічних діячів та оприлюднення цієї інформації у ЗМІ.

Також пропонується створити єдину базу даних ділової репутації суб'єктів господарювання, у якій буде встановлено три рівні ділової репутації:

- бездоганна (ризик відсутній);
- під контролем (ймовірний та слабкий ризик);
- сумнівна (максимальний ризик).

Доступ до бази даних має бути забезпечений для відповідальних за проведення фінансового моніторингу працівників усіх суб'єктів СПРЛ.

Використання єдиної інформаційної бази даних, у якій відображується репутація клієнтів, дозволить в оперативному режимі на рівні суб'єктів ПФМ відслідковувати рівні ризику, а також за вищезазначеними критеріями визначати у формульному вигляді сумнівність операції. Саме такий підхід дозволить позбутися суб'єктивних оцінок та протидіяти відмиванню коштів на новому рівні з використанням кількісних показників.

Висновки з проведеного дослідження. Відмивання коштів призводить до порушення економічної рівноваги між прибутками та витратами, між інвестиціями та заощадженнями, між кількістю грошей та рівнем цін тощо, створюючи диспропорції у фінансовій та грошово-кредитній сферах, зростання соціально-економічної нерівності, безробіття і соціальної напруженості. Посилена глобальна нестабільність підвищує ризики відмивання та знижує і без того високу стійкість фінансового сектору України.

Визначено та проведено класифікацію ризиків відмивання коштів через банки. Зокрема, виокремлено два їх підвиди: ризик використання банку для легалізації злочинних доходів (ризик клієнта, географічний ризик, ризик послуги) та ризик порушення банком вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу (ризик невиконання вимог законодавства, ризики сприяння відмивання доходів працівниками банку, ризики створення фінансових установ для участі у відмиванні та управлінські ризики). Запропонована класифікація ризиків, що дає можливість комплексно оцінити ризик залучення банку до легалізації доходів, може лягти в основу системи оцінювання ризиків, пов'язаних із відмиванням грошей в банку, що дозволить наглядовим органам виявляти проблемні фінансові установи.

Проаналізовано нормативно-правове забезпечення реалізації ПФМ у банківському секторі і надано рекомендації щодо удосконалення СПРЛ (стосується постанови Правління НБУ «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» від 14.05.2003 р. № 189.): запропоновано доповнення розробленою класифікацією ризиків відмивання; надати право банку на витребування інформації з підприємств (у т.ч. державної та комунальної власності) про динаміку собівартості та цін на продукцію, середній грошовий оборот та типові операції підприємства; ввести поняття «операція з підвищеним ризиком відмивання коштів» і віднести до них операції з дорогоцінними металами, цінними паперами, нерухомістю, земельними ділянками, зовнішньоторговельні операції, операції, учасниками яких є НПО (у т.ч. релігійні організації) та туристичні фірми.

Оскільки посилення контролю тільки в банківській сфері спонукатиме злочинні елементи до активнішого використання з метою відмивання стра-

хувальників, фондових бірж, ломбардів та інших суб'єктів небанківського фінансового сектору, необхідно провести вдосконалення й небанківських елементів СПРЛ. З цією метою розроблено наступні пропозиції.

Удосконалити нормативно-законодавче забезпечення визначення географічного ризику операції при проведенні ПФМ шляхом доповнення переліку країн, що неналежним чином виконують рекомендації ФАТФ, та розширення переліку офшорних зон у розпорядженні КМУ «Про перелік офшорних зон» від 23.02.2011 р. № 143-р.

Також необхідно передбачити відповідальність за порушення законодавства у вигляді адміністративних штрафів обсягом пропорційним до суми незаконних фінансових операцій, розширити поняття «публічні діячі» та передбачити створення та оприлюднення реєстру публічних осіб і наближених до них осіб з постійним його оновленням, створити єдину базу даних, що має містити ділову репутацію суб'єкта господарювання. Доступ до бази даних має бути забезпечений для відповідальних за проведення фінансового моніторингу працівників усіх суб'єктів СПРЛ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Каднічанська В. Оцінка ризику легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму / В.М. Каднічанська, Т.О. Ромась // Вісник Університету банківської справи Національного банку України, 2013. – № 1(16). – С. 251-254.
2. Єфименко Т. Розвиток національної системи фінансового моніторингу / Т.І. Єфименко, С.С. Гасанов, О.Є. Користін та ін. – К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. – 380 с.
3. Звіти про діяльність [Електронний ресурс] / Державна служба фінансового моніторингу України. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=88&lang=uk.
4. Рисін В. Критерії оцінки ризиків, пов'язаних з відмиванням грошей, у процесі формування ресурсної політики банку / В. Рисін // Вісник Львів. ун-ту. – 2008. – Вип. 39. – С. 473-475. – (Серія: Економіка).
5. Закон України Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму від 28.11.2002 р. № 249-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/249-15/page>.
6. High-risk and non-cooperative jurisdictions [Електронний ресурс] / FATF-GAFI. – Режим доступу: <http://www.fatf-gafi.org/topics/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/documents/public-statement-oct2014.html>.

УДК 336.221.4:339.923:061.1ЄС

Щава Р.П.

кандидат економічних наук,

докторант кафедри міжнародного обліку й аудиту

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ ЯК ІНДИКАТОР ФІСКАЛЬНОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ В ЄС

Проаналізовано складові компоненти процесу інтернаціоналізації та глобалізації у світовому господарстві, досліджена необхідність структурних процесів реформування та гармонізації податкових систем як індикатора фіскальної оптимізації в ЄС. Проаналізовано основні підходи до понять «гармонізація податкових систем» та «податкова конкуренція». Запропоновано пріоритетні напрями розвитку фіскальної політики України.

Ключові слова: гармонізація податкових систем, податкова конкуренція, Європейський Союз, Європейський валютний союз, економічна інтеграція.

Щава Р.П. ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЛОГОВЫХ СИСТЕМ КАК ИНДИКАТОР ФИСКАЛЬНОЙ ОПТИМИЗАЦИИ В ЕС

Проанализированы составляющие компоненты процесса интернационализации и глобализации в мировом хозяйстве, исследована необходимость структурных процессов реформирования и гармонизации налоговых систем как индикатора фискальной оптимизации в ЕС. Проанализированы основные подходы к понятию «гармонизация налоговых систем» и «налоговая конкуренция». Предложены приоритетные направления развития фискальной политики Украины.

Ключевые слова: гармонизация налоговых систем, налоговая конкуренция, Европейский Союз, Европейский валютный союз, экономическая интеграция.

Schava R.P. HARMONIZATION OF TAX SYSTEMS AS AN INDICATOR FISCAL OPTIMIZATION IN THE EU

Analyzed the component parts of the process of internationalization and globalization in the world economy and investigated the need for structural reform processes and harmonization of tax systems as an indicator of fiscal optimization in the EU. The main approaches to the concept of «harmonization of tax systems» and «tax competition». The proposed priority areas of fiscal policy in Ukraine.

Keywords: harmonization of tax systems, tax competition, European Union, European Monetary Union, economic integration.

Постановка проблеми. Структурні процеси реформування фіскальної сфери зумовлюють її функціонування як багаторівневої і багатоаспектної соціально-економічної системи, на основі якої об'єктивно складаються і постійно поновлюються стійкі зв'язки між зовнішнім і внутрішнім середовищем суб'єктів фіскальних відносин.

Незалежно від стадії ринкових перетворень в умовах глобалізації будь-яка країна здатна обира-

ти оптимальний комбінаторний фіскальний режим, головним функціональним завданням якого має стати підтримка виробничого комплексу, генеруючого потенціал економічного зростання держави. Проте сучасний етап процесу реформування фіскальної системи має суперечливий характер, пов'язаний з неоднозначністю і відсутністю системності, проведених перетворень. У результаті регіональні фіскальні системи стикаються з рішенням принципово нових,